

Universitätsbibliothek Paderborn

**Joannis Ludovici Schönleben, Carnioli Labacensis, SS.
Theologiae Doctoris, Protonotarij Apostolici,
Archi-Diaconi Carnioliae Inferioris. Horae Subsecivae
Dominicales. Sive Discursus Sacri De Tempore ...**

Cum quadruplici Indice I. Discursuum. II. Locorum Sacrae Scripturae. III.
Rerum & Verborum. IV. Historiarum & Mythologiarum

Pars Hyemalis Et Verna Ab Adventu Ad Pentecosten. - Insertis aliquot
Allocutionibus Academicis

Schönleben, Johann Ludwig

Salisburgi, 1676

Discursus XXVI. Dominica IV. post Pascha. Momus Phantasta. Thema.
Arguet mundum de peccato, & de Justitia, & de Judicio. Ioan. 16.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-47077](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-47077)

mara vulnera sed suavia medicamenta. Tribulatio & tristitia bonorum MODICUM est, exiguus bolus, qui simul est NEPENTHES excludens amarorem, & afferens verum gaudium, quod vel Philosophus sæpè memoratus agnovit, cum dixit: *Gaudium non nascitur, nisi ex virtutum conscientia. Non potest gaudere nisi fortis, nisi iustus, nisi temperans.* In hoc sistamus, & erit nobis in omni amaritudine dulcedo & gaudium NEPENTHES PROBATUM Christo, PROBATUM Apostolis, PROBATUM sanctis omnibus.

Sen Ep. 59

DISCURSUS XXVI.

Dominica IV. post Pascha.

Momus Phantasta.

T H E M A.

Arguet mundum de peccato, & de iustitia,
& de Iudicio. *Joan. 16.*

S Y N O P S I S.

I. Momus noctis & somni filius phantastica progenies ob temerarium iudicium odio habitus ab omnibus, multos hodie habet successores, quos iudicabit Deus sibi magis quam aliis noxios.

II. Qui ex phantasia operantur,

miris imaginationibus se risui exponunt, & se videndo in aliis suspicantur alios quales ipsi sunt.

III. Unde tot insana iudicia, ut quidquid agatur in diversum sensum trahant eiusmodi censores.

Uu 3

IV. Si-

IV. Sicut Phariseus Simon qui Magdalenam peccatricem iudicabat, quæ tamen Christo plus placuit, quam ipse, propterea ipse minus honoratus quam illa. Non debemus iudicare juxta intuitum, sed explorare prius uti vulpes transitura glaciem.

V. Solus quippe Deus rimatur interiora cordis, & solus Rex agnovit in nuptiarum parabola, quis discumbentium non haberet vestem nuptialem.

VI. Nos tamen uti Momus ex phantasia solemus operari; non uti Deus cuius oculi sunt columbæ lacte lotæ, videntes sine Imaginatione.

VII. Consideranda esset debilitas nostræ visionis, quæ fit per speculum in enigmate, cuius est aliter rem representare quam fit; qui ita speculantur proximum, malè speculantur Deum, cuius jurisdictionem invadunt: qui cum sit totus

oculus, lentè tamen iudicat, & accurate inspicit.

VIII. Inexcusabiles sunt, qui cum ipsimet rei sint, alios iudicant, & abutuntur Dei officio. Exensanda sunt omnimodo quæ videmus in aliis, & suspicamur non esse recta.

IX. Et oportet nos in iudiciis esse velut mortuos, qui nihil iudicant eorum quæ circa ipsos aguntur. Si tales essemus non iudicaremur à Domino, sicut ille, qui negligenter vivens, in morte consecutus est veniam, eo quod in vita neminem iudicasset.

X. Resipiscant mature, qui temerarie iudicant, ne plus sibi noceant, exemplo Comitissæ qui propter temerarium iudicium uxorem ad crudelem pœnam damnaverat, tandem miraculo per S. Udalricum patrato correctus.

XI. Cum ergo plura in nobis habeamus iudicanda, à iudicando proximo abstineamus.

Arguet mundum de peccato, & de iustitia, & de Iudicio. Joan. 16.

I.

Noctis & somni partus non potest esse nisi phantasticus: nunquam enim magis in homine dominium exercet PHANTASTA quàm nocte & in somno. Sola tunc quiescentibus coet-
ris

ris facultatibus phantasia operatur. Unde non miror à veteribus postremum Deorum *Momum*, creditum fuisse Noctis & somni filium, qui corrupto & phantastico suo iudicio omnia pervertere, & non tam hominum quàm Deorum facta censurare præsumeret. Aiunt, cum iudex inter Neptunum, Vulcanum, Minervam de artificio contententes delectus fuisset, ita exercuisse censuram, ut in singulis aliquid reprehenderit. Neptunus Taurum effinxerat. Vulcanus hominem, Minerva domum. Non placuit Momo Taurus, cuius armos potius quam frontem cornibus instructam volebat, ut maiore nisi totius corporis Taurus à se adversam vim propulsaret, ut testatur Aristoteles. In homine vulcani aiebat prætermisum, quod maxime necessarium fuisset, nempe fenestellam in petore ut inspicere posset num fraudes & dolos, verum an falsum quisque in animo strueret. Domum Minervæ non probavit, quod non esset trusatilis, quæque facile posset circumagi, si malum haberet vicinum. Stultissimus planè Iudex, & ad nihil aliud aptus, quàm cavillari aliena & carpere tam humana, quàm divina, ipsamque adeò Jurisdictionem Dei invadere. Nec desunt hodieque in mundo ejusmodi Iudices MOMI PHANTASTÆ, censores bonorum & malorum, arbitri cogitationum & operum humanorum æquè ac divinorum, qui suis censuris aliud non consequuntur, quàm ille veterum MOMUS ob in consultam reprehendendi orexim Diis & hominibus odio habitus, contra quos Salvator noster in hodierno Evangelio promittit venturum Spiritum Sanctum, qui eorum censuras & iudicia meliori submittat iudicio: *Arguet mundum de peccato,*

Hesiod. in Theog.

Arist. lib. 3. de part. animal. Lucian. Dial. de bæres. Polycharm. lib. 2. Lyciar.

Nat. Com. Mythol. lib. 9. c. 20.

S. Bern.
ap. Man-
si in E-
rar.

cato, & de justitia, & de judicio. Hæc S. Bernardo i-
ta placuit explanare: *Arguet mundum de peccato quod
dissimulat, de justitia quam non ordinat, dum sibi non Deo
eam dat: de judicio quod usurpat, dum tam de se quam de
aliis temerè judicat*, Nemini magis quam sibi nocet
iniquus & temerarius censor, & hæc erit hodierni
Discursus materia, in quo non recusò censores e-
tiam illos, quorum censuras censuræ subijcio.

II. Imaginativæ facultatis seu phantasiæ tam
miræ sunt operationes, ut sapientissimis quando-
que imponant. Munus eius est species & formas ab
externis sensibus oblatas apprehendere & intelle-
ctui proponere. Unde illud vulgatum *Nihil est in
intellectu, quod non prius fuerit in sensu*. Cum ergo sæ-
pè sensus externi decipiantur, quid mirum & phan-
tasiam perturbari, falli & decipi, ut sæpè numero
in delirium si non vergat, vergere videatur, certè
intellectui verum proponere nequaquam possit.
Fuit qui ex imaginationis vehementia tam vastum
nasum habere se credidit, ut nullæ portæ illi pervi-
æ essent. Alius è lecto prodire nolebat, quod cre-
deret se in Insula morari, & mundum reliquum ex
vitro compositum sub quo serpentes laterent, ac si
terræ insisteret, metuebat, ne fracto vitro in serpen-
tes incideret. Persuasit alteri phantasia quod mortu-
us esset, ideòque sepeliri petebat, quem ut curaret
Medicus feretro imponi iussit & funebri apparatu
efferri, dein convitiis proscindi, quibus ille auditis
è feretro profiliit & convitiantem pugnis excipiens
revixisse se credidit. Innumera sunt eiusmodi cor-
rupta Phantastarum de seipsis judicia. Illud verò
an Phantasiæ vel oculorum vitium fuerit, quod ex
Aristotele refert Cardanus, relinquo in medio. E-

rat

Levin.
Lemn. lib.
2. de com-
plex. c. 6.
Montan.
Consil. 25.
Jovian.
Pontan.
Holler. de
morb. in-
tern.
Jacob.
Ponta. in
Attic. Bel-
lar.
Jonsto in
Admiran.
Classé 10.
cap. 7. a. 1.
Stengel.
Judic. divo.

rat inquit, qui suam imaginem ante se velut in speculo videret. Id si ille non finxit ostentationis causa, & levitate Græca, certè ob solam visus imbecillitatem accidere non potuit, sed accedente ad hanc etiam summa anterioris partis cerebri caliditate, spiritusque tenuitate, efflati quoque vaporis crassitie, ut sic tanquam ex speculo reflecteretur.

III. Longè deterioris conditionis & flendi potius quam ridendi sunt illi Phantastæ, qui per solas falsæ suspitionis apprehensiones corrupto iudicio, aliena dicta, facta, cogitata judicant, & quales fortè ipsimet sunt, tales alios esse credunt, videntes quasi reflexè seipsos inspeculo. *Sunt aliqui* (inquit S. Gregorius) *qui de omnibus malè judicant. Dicunt enim si quis studet & vacat humilitati hypocrita est; si recreationi gulosus est, si patientiæ timidus est: si justitiæ impatiens est: si simplicitati fatuus est: si prudentiæ malitiosus est: si maturitati phlegmaticus est: si iucunditati, dissolutus est: si religioni singularis est: si societati, secularis est: si silentio & paci, dissimulator est: si aliorum correptioni, præsumptuosus est: si instans vigiliis & orationibus, indiscretus est: si prædicationi & aliorum salutem appetitor laudis est: si desistat, negligens est: si habet gratiam hominum, adulator est, si adulari renuit, dicitur quod superbus est.* O quantus error in mundo ludit, dum ea rimari molimur, quæ soli Deo perspecta sunt! Lynceos oculos nos habere credimus; talpæ sumus. Quoties sub modesto & composito vultu libidinibus cor natat, & viceversa sub hilariorre facie castissimus animus! quoties demissi oculi obvelant occultam superbiam, erecti humilitatem! quoties blanda & mellea verba incrustant crudelem animum: asperiora benevolentiam! Latent

X x

sub

To. 2. c.

56.

Jac. Bi.

denc. in

Utop.

Cardan.

de rer.

rar. lib.

8. c. 43.

Arist. lib.

3. Me-

teor. c. 4.

S. Greg.

lib. 26.

Moral.

sub amica compellatione hostiles insidiæ, sub reprehensione sinceritas. In verbis magna crepantibus imbellis animus, in modestis generosus. Rubet sæpè jejunantis vultus, pallet helluonis gastrimargi. Multa spondent qui avari sunt, parcunt verbis liberales. Externa membrorum compositio mentem abscondit in compositam, compositam hilaris libertas. In publicis laudibus latet privata detractio; publica correptio est instar privatæ laudis. Frequentius in proditore vultus ridens, in amico severus est: in serena fronte mens turbida, in turbida pacata. Et licet os, frons, oculi, vultus, incessus, plerunque animorum sint indices, sæpissimè tamen fallunt, ut proinde ex his nulla certa censura vibrari possit, nulla ferri sententia cui non possit, aut non soleat subesse falsum.

S. Aug.
ap. Lang.
v. Judic.

Luc. 7.

IV. Hæc scimus, & sæpè nos deceptos serò agnoscimus, nihilominus *Temerariis judiciis plena sunt omnia. De quo desperamus subito convertitur, & fit optimus. De quo multum præsumpseramus, deficit, & fit pessimus*, verba sunt S. Augustini. Vix dixerat Phariseus de Magdalena & Christo geminato iudicio temerario: *Hic si esset Propheta, sciret utique quæ & qualis est mulier, quæ tangit eum, quia peccatrix est.* Et illicò audiit: *Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum.* Et de Christo discumbentes cum admiratione: *Quis est hic, qui etiam peccata dimittit.* Christus iudicatus erat quasi non esset Propheta, Magdalena quasi non esset peccatrix, sed Christus ostendit se plusquam Prophetam, & Magdalenam non amplius peccatricem, sed iustiorum illo qui temerariè iudicaverat. Imò ipse tunc Simon compositus Magdalene iudicatus est à Chri-

Christo, & quidem suomet judicio condemnatus, quod minus Deum diligeret quàm illa reputata peccatrix, quia non exhibuit Domino tantum obsequij quantum illa. Phariseus erat Simon qui judicabat, vulpes erat prout alibi Phariseos videtur nomiuisse Christus, cum dixit: *Vulpes foveas habent*, nec tamen sciebat vulpinari: Vulpes cum glaciem transire vult, aurem applicat num aquæ strepitum audiat, & inde colligat num gelu satis solidum sit, nec fidit si murmur aquæ percipiat, scrutatur prius abscondita, exteriori superficiei non credit: Sic qui in alios censuram exercet nisi penetret interiora judicare non debet, quia externa sæpè fallunt. Unde nonnemo ad instruendos temerarios judices pinxit vulpem ad gelu applicantem aurículas cum lemmate: *Non juxta intuitum*. Videmus sæpè hominem rubicundum, bona corporis habitudine, illicò ferimus sententiam: Vorax est, & potator vini, cum sit fortè abstemius: *Non juxta intuitum*. Videmus virum religiosum prodeuntem ex domo suspecta & vicinis parum probata, mox bacillum frangimus, & pronuntiamus scortatorem, cum fortè longè alia intentione domum ingressus fuerit, uti Vitalis Monachus, cui de prostibulo egredienti quidam temerarius judex, suspicans libidinis causâ illuc ingressum, infregit colaphum, sed Deo qui videt in abscondito vindicante, à Dæmone obsessus est, nec ab alio quàm ipso Vitali potuit liberari. Ingrediebatur autem Vitalis ut meretrices à turpi corporis quæstu avocaret, & pecunia persoluta saltem unius noctis continentiam persuadebat, *Non juxta intuitum*.

V. Et quis ille est qui possit scrutari interiora,

X x 2

quo

*Picine W.
Mundi
Symb. lib.
s. n. 486.*

*Steng. de
Judic. To.
3. c. 34.*

1. Reg.
16. 7.

Matth. 22

Paschas.
lib. 10. in
Matth.
Tertull.
lib. de
Resurrea.
carn. Am-
bros. serm.
14. de
Nat.
Dom. O-
rig. Chry-
sost. Sc.
ap. Mal-
don.

quo fine quis, quid faciat, nisi solus Deus? qui Sa-
muelem instruens aiebat: *Nec juxta intuitus homi-
nis ego judico: homo enim videt ea, quæ patent: Domi-
nus autem intuetur cor.* Cuius veritatis claram para-
bolam in sacris literis habemus expressam apud E-
vangelistam Matthæum. Rex qui fecerat nuptias
filio suo, miserat servos suos vocare invitatos, qui-
bus excusantibus, & ob id misso exercitu deletis,
iussi sunt famuli ire ad exitus viarum, & quoscun-
que invenisset adducere: quod cum secisset, & col-
legissent *bonos & malos* ut habet textus; venit Rex
ut videret discumbentes, & unicum observavit in-
ter eos, quem reiecit: *Amice quomodo huc intrasti non
habens vestem nuptialem.* Sed quid egerunt famuli
quod talem intromiserint? nonne ipsis incumbe-
bat admittere decenter vestitos? excludere inde-
center vestitos? cur solus Rex notavit indignum
regia mensa? Nempe Regi Evangelico non fuit
quæstio de externa veste, cum loqueretur de nup-
tiis regni cœlorum, sed de ornatu animæ quem fa-
muli non poterant dignoscere, sed solus Rex, id
observante Paschasio: *Quia malos in conscientia intus
intelligere non omnium est; ideo hunc malum solus Deus
terribilis & Rex magnus invenit.* Unde & per vestem
nuptialem intelligunt Patres Tertullianus, Orige-
nes, Chrysostomus, Ambrosius, Hieronymus & alij
charitatem, bona opera, & vitam fidei Christia-
næ congruentem, cuius inspectores esse non pote-
rant servi, sed Rex ipse, Deus ipse. *Dominus autem
intuetur cor, qui arguet mundum de judicio.*

VI. Quæ cum sint verissima, non possum fa-
tis mirari quomodo nihilominus multi, qui & vide-
ri volunt prudentes, & sapere supra alios, ex levif-
si-

simis frequenter indiciis de proximo judicare præsumant & ferre sententiam, nisi quia cum non sapiant quantum oportet, & ad sobrietatem, secundum apprehensiones PHANTASIÆ operantur, & censuram exercent ut MOMI. *Pes fatui facilis est ad domum proximi.* Ait Ecclesiastes, & alio loco: *In via stultus ambulans, cum ipse insipiens sit, omnes stultos aestimat.* Nemo quærit alterum in angulo, in quo prius ipse non fuit, & potior eiusmodi censorum pars in eo ipso delinquit in quo alios reprehendit; imò hoc ipso cum alium judicat, seipsum condemnat. Propterea dicebat Ambrosius: *Judicet ille de alterius errore, qui non habet in seipso quod condemnet: judicet ille qui non agit eadem, quæ in alio putaverit esse punienda, ne cum de alio judicat, in seipsum sententiam ferat.* Quis autem talis est, qui nihil in seipso habeat quod reprehendere possit, qui citra omnem culpam & defectum vitam exigit? Alienum esse ab omni vitio soli competit Deo. *Oculi eius sicut columbæ, super rivulos aquarum quæ lacte sunt lotæ.* Quam sententiam D. Gregorius Nazianzenus Ecclesiæ sic adaptat: *In lacte observatum est solum inter humida proprietatem hanc habere, quod in eo nullius rei simulacrum, ac similitudo conspiciatur. Quo fit ut hæc oculorum Ecclesiæ sit laus perfectissima; quod nihil quod non subsistat in rerum natura nihil erroneum, nihil vanum, præter ipsam rerum veritatem intueantur, erroneis huius vitæ spectris, & IMAGINATIONIBUS nequaquam admissis.* Quod de Ecclesia pura & immaculata dixit Gregorius multo fortius evincit de Deo, in quem nulla prorsus cadit IMAGINATIO. Et si Ecclesiæ filiorum est Deum imitari obsequi debent monito Bernardi: *Cave alienæ conversationis esse aut*

X x 3

cu-

Eccles. 21

Eccles. 10

S. Amb. in
illud. Beati Immaculati.

Cant. 5.

D. Greg.
Naz. O-
rat. 13.
in Cant.S. Bern.
serm. 40.
in Cant.

curiosus explorator, aut temerarius iudex. Etiam si perperam actum quid deprehendas, nec sic iudices proximum, magis autem excusa.

VII. S. Paulus admonens Corinthios de sue visionis debilitate aiebat: *Videmus nunc per speculum in enigmate*, quod Clemens Alexand. ad res creatas extendit. Porro advertendum est, quod non dicat simpliciter in speculo, sed addat in enigmate, quia ænigma est obscura repræsentatio rei, aliud prima fronte proponens quàm recondat, & nihil minus significat, quam quod maximè significare videtur. *Quemadmodum visio cernitur in aquis, tales sunt quæ ex imbecillitate cernuntur PHANTASIÆ.* Bellè! Visio nostra quam vibramus in facta & dicta proximi est visio in aquis, quæ plerunque fallit, & baculus qui alioqui rectus est, apparet curvus vel fractus: & rectius loquendo, quia est visio ex imbecillitate, est prppriè PHANTASIA. Unde inconsiderati Iudices, & morum voluntarij Censores, sunt MOMI PHANTASTÆ, qui dum malè speculantur in speculo proximum, malè etiam vident DEUM per speculum & in enigmate. Nam si rectè Deum contemplantur, non essent tam audaces in præcipienda illi soli debita iudicij & censuræ internorum Jurisdictione. *Judicare, est impudens direptio di-vine dignitatis*, ait Climacus. Itaque nolite iudicare ut non iudicemini, quia ipse arguet mundum de iudicio, cuius proprium est iudicare: quod etiam testatur S. Jacobus in sua Epistola: *Unus est legislator, & iudex, qui potest perdere, & liberare. Tu autem quis es, qui iudicas proximum?* Benè quærit *quis es?* ut memineris tuæ conditionis quod fortè deterior sis quam proximus, quod fortè in eadem naviges celoce in qua proximus,

1. Cor. 13

Clem. A.
lex. lib.
1. Strom.Climac.
gradus 10.

Jacob. 4.

mus, quod sis cœcus & interna videre non possis, quod ex PHANTASIA solum opereris. *Deus totus oculus est*, ait S. Augustinus, & tamen dicit apud Sophoniam: *Scrutabor Jerusalem in lucernis*. Et cum vellet punire Sodomam & Gomorrhæam dixit, *Descendam & videbo*. Tam tardè se ad judicandum accingit Deus, qui omnia videt, & cœcus homo præcipitat iudicium, priusquam formare possit iudicium. *Dandum est semper tempus. Veritatem enim dies aperit*. Inquit Seneca.

Sophon. 1.

Sen. de
Ira, lib. 2.

VIII. Ejusmodi temerariis iudicibus loquitur S. Paulus: *Inexcusabilis es o homo omnis qui iudicas. In quo enim iudicas alterum, teipsum condemnas*. Quasi diceret: facis te reum arrogatæ authoritatis divinæ, & idcirco incurris ipse iudicium divinum. Eo sensu accipio illa verba Job: *Nunquid faciem eius accipitis, & pro Deo iudicare nitimini? Ipse vos arguet, quoniam in abscondito faciem eius accipitis*. Faciem Dei accipere non est aliud quam assumere personam Dei Iudicis: hunc arguet de iudicio. Ubi rursum occurrit Jacobus: *Qui iudicat fratrem iudicat legem, si autem iudicas legem, non jam legis factor es, sed iudex*. Ad quæ verba S. Augustinus: *Noluit Deus hominem ab homine iudicari ex arbitrio suspiciosus, vel etiam extraordinario usurpato iudicio, sed potius ex lege Dei, secundum ordinem Ecclesiæ, si-ve ultrò confessum, si-ve accusatum, atque convictum*. Quid ergo agendum nobis est, si videamus proximum vel reipsa, vel saltem apparenter & secundum nostrum intuitum malè agentem? hoc, quod suavit S. Bernerdus: *Excusa intentionem si opus non potes: puta ignorantiam, puta subreptionem, puta casum. Quod si omnem omnino diffimulationem rei certitudo recusat, suade nihilominus ipse*

Rom. 2.

Job. 13.

Jacob. 4.

S. Aug.
hom. ult.
ex 50.S. Bern.
serm. 4. in
Cant.

ti-

tibi, & dicito apud te metipsum. Vehemens fuit nimis tentatio: quid de me illa fecisset, si in me accepisset similiter potestatem? Hoc age: si secus egeris MOMUS PHANTASTA fueris, & coram Deo reus.

Rosvveid.
in Vitis
PP. l. 4.

IX. Egregium monitum dedit Abbas Moyses Abbati Pœmenio: *Debet homo quasi mortuus esse socio suo, ut non dijudicet eum in aliqua causa.* Qui mortuus est nihil amplius agit, nihil discurret, nihil committit dignum iudicio, non incurrit indignationem divinam, quia mortuus est. Veniunt hæredes scripti non scripti, non discernit mortuus an huic vel illi quidpiam debeatur; prima hæredum cura est inquirere in facultates, nummos numerare, dividere, postrema de eius animæ suffragiis, de Missis & orationibus pro eo curandis: interim mortuus tacet & nullum iudicat: Uxor ad horam fundit lacrymas Crocodili, mox de alio marito cogitat in risum soluta: mortuus non iudicat ingratham, infidam esse. Veniunt creditores confictis creditis, exigunt importunè, soluuntur; mortuus non cogitat esse injustos alienæ substantiæ raptores, quia mortuus est: *Debet homo mortuus esse socio suo, ut non dijudicet eum.* Si ita iudicaremus, non iudicaremur a Domino, sed parceret nobis ipse in iudicio uti pepercit Monacho illi, de quo S. Anastasius Sinaita recenset: Exegetat is per summam negligentiam & otium vitam suam, cumque ad extrema deductus nihil mortem perhorresceret, sed magnam cum resolutione & voluntate supremum halitum exspectaret, adstantium unus eum allocutus est: *Frater inquires: meminimus te per negligentiam & remissionem magnam inter nos vixisse usque ad hoc tempus: unde ergo tibi tanta in extremis fiducia & securitas?*

Anast. Sinait. ap.
Baron.
To. 8.
Anno
1599.

Cui

Cui moribundus respondit: *Ita est Patres, vitam per summam negligentiam duxi: sed Angeli Dei eadem hac ipsa hora peccatorum meorum chirographum ad me detulerunt, cumque ea quae fecissem peccata legissent, nunquid agnoscerem interrogarunt. Quibus ego: agnosco inquam; sed ex quo renuntiavi seculo, vitamque institui monasticam, nec judicavi quenquam, nec ab ullo mihi factam injuriam meminisse volui. Igitur Domini verba ad me quoque pertinere opto, & oro, qui dixit: **NOLITE JUDICARE, ET NON JUDICABIMINI: DIMITTITE ET DIMITTETUR VOBIS.** Quae postquam Angelis dixi, chirographum peccatorum meorum consciderunt; & ideo nunc summa cum letitia & securitate proficiscor ad Dominum. Haec ubi moriens enarravit, Domino in pace spiritum reddidit, relicta adstantibus aedificatione, & posteris ad imitandum raro exemplo. Itaque nolite judicare, ut non judicemini. Ne incidatis in illius districtum judicium, qui *Arguet mundum de Judicio.**

Sanè multi hoc experti sunt gravissimum, & utinam maturè resipuissent, quorum unum vobis AA. proponam in exemplar, ut juxta eius emendationem vestra sciatis in tempore emendare judicia. In vita S. Udalrici Augustani Episcopi è vetustissimis codicibus ante seculum & amplius eruta, stupendus legitur casus de judicio temerario, per seriam deinde poenitentiam revocato. Proficiscens S. Udalricus ad Rheni partes, incidit in Comitem magni nominis, qui eius sanctitatis famâ permotus, favoris loco habendum censuit, si talem hospitem vancisceretur. Evocatum igitur ad se excepit hospitio & splendissimo epulo adhibuit. Sub ipsum convivij initium introducta est miserandi vultus

Stengel.
de Jud.
div. To.
3. c. 34.

Y y

foemi-

foemina, emaciata, pallida, vix animam trahens, & cuius collo humanum caput tabidum catenâ vinctum pependit. Hoc triste mulieris spectrum in extremo triclinij angulo cum canibus prandere, hordeaceo pane & aqua contentum esse cogebatur. Exterruit Sanctum Antistitem adeo miserabile spectaculum, ut à cibo abstinens, ante omnia quaerir, quæ nam esset hæc mulier, & quæ causa tantæ immanitatis. Adhæc Comes : *Venerande Præsul, hæc quam coram intueris foemina è primæ nobilitatis domo oriunda uxor mea fuit, sed per adulterium mea esse desit. Ea propter annum jam solidum sic pœnas luit, ut aliæ eius exemplo discant fidem thori servare sanctiorem. Mechus fuit Equestris ordinis homo, cuius sceleratum caput à cervice resectum ferroque vinctum è collo amasia noctes diesque pendulum fecit, ut etiam mortuum haberet in oculis, quem solebat vivum gestare in sinu.* Audiebat hæc D. Udalricus, & divinâ inspiratione, cognitâ mulieris innocentia, ad Comitem conversus : *Fœdus inquit, est adulterij facinus, & perfidia suppliciiis digna. Ignis tamen vehemens est conjugij zelus, qui in gravia erumpit incendia : videndum est qua materia accendatur. Cum enim nihil sit facilius, quam errare in iudicando, ibi maximè erratur, ubi cæcus amor præcipitat iudicantem. Sed esto rea esset, num idcirco nos decet misericordiæ oblivisci? Nostra peccata vellemus clementer iudicari; imò mala quæ facimus, indignamur, si alij non iudicant esse bona, & in alienis culpis sumus tam severi exactores? Decipimur sæpius in iudiciis. Sanctissimi quique viri, & innocentissimæ foemine, temeritate iudiciorum condemnati sunt. Indica mihi obsecro, unde tibi tam dira suspicionis origo in mentem venit? anne miseram istam in flagranti crimine deprehendisti? aut quo argumento indu-*

Aus

Etus es, ut adulterij ream damnares? Comes omnem vim probationis promens, deprehendisse se dixit aliquando unà colloquentes. Hoc totum crimen erat ex suspitione & temerario natum iudicio. Quare denuo S. Udalricus: Nescis peccatum esse dubitare de proximi virtute, etiam quando quis neutram in partem per assensum propendet, & anceps hæret, si non innitatur sufficienti causæ, cum iniquè illum privet bonâ estimatione: quanto iniquius erit judicare plenè ac deliberatè tam funestum malum, & non tantum judicare, sed ad pœnam procedere? Num tibi hæc fuit causa sufficiens, ut adulteros judicares, qui deprehensi sunt colloquentes? Apostoli viderunt Christum loquentem cum Samaritana, & nihil simile suspicati sunt. Nonne & tu sæpè cum aliis fœminis locutus es, igitur debuit & te uxor tua ut adulterum repudiare? si vita hominis à tam levi conjectura pendet, millies occidi meruisti. Ad damnandum aliquem in iudicio certitudo requiritur, & idonea testimoniorum probatio. Quod quia tu neglexisti, reus innocentem damnasti; neque illa jam est adultera, sed tu homicida. Itaque uxorem à pœna absolve, tu pœnitentiam age. Difficile est persuadere radicatis in concepta opinione, præsertim magnatibus, qui putant se errare non posse. Quare cum S. Udalricus videret Comitem non flecti, prodigio rem transégit. Advocatis ergo Sacellanis, & aliis adstantibus (erant omnino quadraginta) prolapsus in genua, jussis idem facere cœteris, Deumq; precatus est, ne antiqua sua miracula renovare dedignaretur. Non diù distulit Deus exaudire servum suum, sed per amputati capitis putrem jam linguam, hanc vocem edidit: Ego cum hac fœmina non pecca-vi. Quasi tonitru perculsi steterunt omnes. Sed D. Udalricus divino in-

stinctu etiam cadaver occisi adferri iussit, quod sub patibulo sepultum exhumatum est, & illatum triclinio, tum caput à muliere demptum ad trunci corporis pedes depositum. O miram Dei potentiam! caput sponte sua à pedibus ad cervicem cadaveris accessit, eique coaluit, ut homo duodecim jam menses mortuus resurrexerit, & comitem allocutus sit: *Domine Comes innocentissimam conjugem tuam injustè judicasti, & indigno supplicio crudeliter afflixisti: nihil illa in te unquam peccavit, sed tu in illam.* Quis sensus tunc adstantium fuerit relinquo Auditorum cogitationi. Comes uberrimè illacrymās ad pedes conjugis provolutus, petitā veniā eam recepit in thalamum: habitaque est postea non solum in veneratione ob innocentiam, sed etiam pro sancta ob patientiam. Nobilem resuscitatum S. Udalricus secum Augustam reduxit, ubi in aede B. Virginis Deo ejusque matri gratias agendis inter Oeconomos quos Germani *Stüellbrüder* appellant, adhuc post mortem S. Udalrici totos viginti septem annos exegit. O admirandam Dei bonitatem, & misericordiam! qua & innocentibus consolvit, & errantem oviculam reduxit. Si hodie omnes deberent resurgere, qui per temeraria judicia oppressi & è medio sublati sunt, mundus eos non caperet. *Tanta enim* (inquit Ambrosius) *huius mali libido mentes hominum invasit, ut etiam qui procul ab aliis vitiis recesserunt, in istud tamen, quasi in extromum laqueum Diaboli incidant.* Et cui tales plus nocent, sibi an proximo? Augustini effatum verissimum est: *Temerarium judicium plerumque nihil nocet ei, de quo temerè judicavit: Ei autem, qui temerè judicat, ipsa temeritas necesse est, ut noceat.*

S. Amb.
Epist. ad
Celsant.

S. Aug.
ser. de ver-
bis Do.
in monte.

XI. Qua-

XI. Quare obsecro vos charissimi ne proni aut præcipites simus ad iudicandos proximos, ne obliiti fragilitatis nostræ ex inconsiderata levitate obvias arripiamus causas ferendi in alios sententiam, ne demus Deo occasionem iudicandi nos, cum ipsius invadimus jurisdictionem. Obtemperemus monito S. Chrysostomi: *Qui debebamus mala nostra lugere, alios iudicamus. At si mundi essemus à peccatis non deberemus hoc facere. Quis enim te discernit, inquit: Quid enim habes quod non accepisti? si autem accepisti quid gloriaris quasi non acceperis? Tu autem quid iudicas fratrem tuum, malis decem millibus cumulatus? Cum dixeris, ille malignus est, & prodigus, & pessimus, intellige teipsum, & examina cum diligentia quæ tua sunt, & pœniteat te de dictis tuis. Si hæcenus iudicavimus, pœniteamus. Soli Deo iudicium.*

S. Chry-
sost in Ep.
ad Hebræos
hom. 23.

*Ipse Arguet mundum de
Judicio.*

Yy 3

DIS-